

Sygn. akt III PK 208/18

POSTANOWIENIE

Dnia 13 listopada 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Romualda Spyt

w sprawie z powództwa K.R.

przeciwko Polskiej Spółce Gazownictwa Spółce z ograniczoną odpowiedzialnością
z siedzibą w T.

o odszkodowanie,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 13
listopada 2019 r.,

na skutek skargi kasacyjnej powódki od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i
Ubezpieczeń Społecznych w R.

z dnia 15 czerwca 2018 r., sygn. akt VI Pa (...),

1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,

**2. zasądza od K.R. na rzecz Polskiej Spółki Gazownictwa
Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w T. kwotę
240 (dwieście czterdzieści) złotych tytułem zwrotu kosztów
zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w R. wyrokiem z 15 czerwca 2018 r., sygn. akt VI Pa (...),
oddalił apelację powódki K.R. od wyroku Sądu Rejonowego w R. z dnia 30
listopada 2017 r., sygn. akt IV P (...), oddalającego powództwo o odszkodowanie.

Wyrok Sądu Okręgowego zaskarżyła powódka w całości. Zarzucono
naruszenie prawa materialnego, tj.: (-) art. 42 § 4 k.p. przez błędną jego wykładnię
polegającą na uznaniu, że praca odpowiadająca kwalifikacjom pracownika

stanowiąca przesłankę powierzenia pracownikowi pracy na podstawie art. 42 § 4 k.p., to praca obejmująca czynności wykonywane przez pracownika na dotychczasowym stanowisku przed powierzeniem pracownikowi pracy w trybie art. 42 § 4 k.p., bez uwzględnienia wykształcenia pracownika, jego doświadczenia zawodowego i nabytych umiejętności i w konsekwencji uznaniu, że praca polegająca na porządkowaniu dokumentacji (archiwizacja) nie jest poniżej kwalifikacji powódki posiadającej między innymi uprawnienia radcy prawnego i przez 7 lat zatrudnionej w pozwanej Spółce na stanowisku kierowniczym, a tym samym uznanie, że powierzenie powódce pracy na podstawie art. 42 § 4 k.p. było zgodne z prawem; (-) naruszenie art. 30 § 4 k.p. polegające na uznaniu, że napisanie pisma do pracodawcy informującego o odmowie wykonania sprzecznego z prawem polecenia należy uznać za ostentacyjne kwestionowanie zasadności wypowiedzenia powodujące utratę zaufania do pracownika stanowiące konkretną i rzeczywistą przyczynę uzasadniającą wypowiedzenie umowy o pracę. Ponadto, zarzucono naruszenie przepisów prawa procesowego, które mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy, to jest: (-) art. 233 § 1 w związku z art. 391 oraz art. 378 § 1 i art. 382 k.p.c., polegające na przyjęciu przez Sąd drugiej instancji za własne ustaleń faktycznych Sądu pierwszej instancji bez jakichkolwiek merytorycznych rozważań w tej kwestii w sytuacji, gdy zarzuty apelacji wskazywały na pominięcie w ocenie dowodów znajdujących się w aktach sprawy oraz niewyjaśnienie istotnych okoliczności sprawy, które są sporne, co skutkowało tym, że zarzuty apelacyjne nie zostały rozpoznane oraz błędnym ustaleniem stanu faktycznego.

Skarżąca wniosła o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania ze względu na:

- 1) potrzebę wykładni art. 42 § 4 k.p. i rozstrzygnięcie czy wystarczającą przesłanką do powierzenia pracownikowi pracy na podstawie art. 42 § 4 k.p. jest wyłącznie uznanie, że powierzona praca związana jest z dotychczas realizowanymi przez pracownika czynnościami. W przedmiotowej sprawie sąd drugiej instancji uznał, że praca polegająca na porządkowaniu dokumentów odpowiada kwalifikacjom pracownika, ponieważ dokumenty te związane były z dotychczas realizowanymi przez pracownika czynnościami. Zdaniem skarżącej, pogląd ten budzi poważne wątpliwości, a kwestia ta nie

była podnoszona w dotychczasowych orzeczeniach Sądu Najwyższego. Sąd Najwyższy wskazywał, że pod pojęciem kwalifikacji, o jakich mowa w art. 42 § 4 k.p., należy rozumieć nie tylko przygotowanie zawodowe pracownika, jego formalne wykształcenie, zdobyte doświadczenie zawodowe i potrzebne umiejętności, ale także właściwości psychofizyczne, predyspozycje psychiczne oraz zdolność do wykonywania powierzonych czynności z punktu widzenia zdrowia fizycznego (I PKN 61/00, LEX nr 46823), jak również, że pojęcie kwalifikacji określone w treści normy szczególnej art. 42 § 4 k.p. musi uwzględniać ściśle jego rozumienie, co przekreśla legalność jednostronnego powierzenia pracownikowi wykwalifikowanemu (bez jego zgody) pracy niewymagającej żadnych kwalifikacji (I PKN 131/97, LEX nr 31674);

- 2) występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego, a mianowicie: czy odmowa przez pracownika wykonania polecenia powierzenia pracownikowi pracy na podstawie art. 42 § 4 k.p., jako sprzecznego z przepisami prawa, dokonana przez sporządzenie pisma do pracodawcy wskazującego szczegółowe i merytoryczne argumenty, dla których pracownik odmawia wykonania polecenia oddelegowania, jednocześnie wykonując dotychczasowe obowiązki, może zostać uznana za racjonalne i obiektywne przesłanki do wypowiedzenia umowy o pracę z powodu utraty zaufania. Ponadto, czy sporządzenie wyżej wymienionego pisma zawierającego sformułowanie o bezzasadności i bezcelowości polecenia powierzenia pracownikowi pracy na podstawie art. 42 § 4 k.p., uzasadnione w dalszej części pisma, można uznać za ostentacyjne kwestionowanie zasadności wydanego polecenia;
- 3) oczywistą zasadność skargi kasacyjnej, ponieważ w toku postępowania apelacyjnego i podejmowanych czynności decyzyjnych związanych z wydaniem zaskarżonego orzeczenia nie została zrealizowana zarówno funkcja rozpoznawcza, jak i kontrolna tego Sądu w związku z przyjęciem przez Sąd drugiej instancji za własne ustaleń faktycznych Sądu pierwszej instancji bez jakichkolwiek merytorycznych rozważań w tej kwestii, w sytuacji gdy zarzuty apelacji obejmowały przede wszystkim sprzeczność ustaleń

Sądu pierwszej instancji ze zgromadzonym materiałem dowodowym, co skutkowało tym, że zarzuty apelacyjne w ten sposób nie zostały rozpoznane.

Pozwany, w odpowiedzi na skargę kasacyjną, wniósł o odrzucenie skargi kasacyjnej z uwagi na niezachowanie przymusu adwokacko-radcowskiego w postępowaniu przed Sądem Najwyższym, w dalszej kolejności o nieprzyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, a także zasądzenie od powódki na rzecz pozwanego kosztów postępowania przed Sądem Najwyższego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W pierwszej kolejności należy rozpatrzyć wniosek pozwanego o odrzucenie skargi kasacyjnej, jako wniosek najdalej idący co do skutków. Wniosek ten nie zasługuje na uwzględnienie wobec jednoznacznej treści art. 87¹ § 2 k.p.c., zgodnie z którą wymogu zastępstwa stron przez adwokatów lub radców prawnych w postępowaniu przed Sądem Najwyższym nie stosuje się w sytuacji, gdy stroną jest radca prawny, a taka sytuacja występuje w tej sprawie.

Skarżąca wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej uzasadniła występowaniem w sprawie: potrzeby wykładni przepisu prawa oraz istotnego zagadnienia prawnego, obie te przesłanki wiążąc z wykładnią art. 42 § 4 k.p. Dodatkowo, zdaniem skarżącej, skarga jest oczywiście uzasadniona ze względu na przyjęcie przez Sąd drugiej instancji za własne ustaleń faktycznych Sądu pierwszej instancji w sytuacji, gdy zarzuty apelacji obejmowały przede wszystkim sprzeczność ustaleń Sądu pierwszej instancji ze zgromadzonym materiałem dowodowym.

Żadna z powołanych w uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania okoliczności nie uzasadnia przyjęcia skargi.

Przesłanki przedsądu – występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.), istnienie potrzeby wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.) – dotyczyć muszą przepisów powołanych w podstawach kasacyjnych, bowiem zgodnie z art. 398¹³ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy rozpoznaje skargę kasacyjną w granicach podstaw. Należy jednocześnie podkreślić, że nie wystarczy samo odwołanie się do przepisów

wskazanych w podstawach kasacyjnych. Problem prawny, ujęty w skardze kasacyjnej musi bowiem dotyczyć kwestii decydującej o rozstrzygnięciu sprawy, nie może być dla niej prawnie obojętny. Tym samym w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, zachodzi konieczność wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów tylko wtedy, gdy wynik sprawy uzależniony jest od interpretacji przepisów przedstawionych we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 26 września 2005 r., II PK 98/05, OSNP 2006 nr 15-16, poz. 243; z dnia 25 września 2007 r., I UK 161/07, LEX nr 885063; z dnia 19 września 2013 r., I PK 98/13, LEX nr 1555051). Dodatkowo, przesłanka występowania w sprawie istotnego zagadnienia prawnego czy potrzeby wykładni przepisu prawnego budzącego poważne wątpliwości lub wywołującego rozbieżności w orzecznictwie sądów nie występuje w sytuacji, gdy Sąd Najwyższy zajął już stanowisko w kwestii wykładni powołanych przepisów i wyraził swój pogląd we wcześniejszych orzeczeniach, a nie zachodzą żadne okoliczności uzasadniające zmianę tego poglądu (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 19 marca 2012 r., II PK 294/11, LEX nr 1214578; z dnia 17 czerwca 2014 r., II UK 43/14, LEX nr 1738487).

Odnosząc powyższe uwagi do wniosku skarżącej o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, rozstrzygnięcie wskazanych przez nią wątpliwości co do wykładni art. 42 § 4 k.p. pozostanie bez wpływu na wynik sprawy. Wniosek taki wynika z tego, że przedmiot sprawy stanowi roszczenie z tytułu nieuzasadnionego wypowiedzenia umowy o pracę, a w podstawach skargi kasacyjnej nie sformułowano zarzutu naruszenia art. 45 § 1 k.p. Niezależnie od tego, wbrew temu co twierdzi skarżąca, problematyka określona w art. 42 § 4 k.p. doczekała się bogatego orzecznictwa. W orzecznictwie tym podkreślono szczególny charakter normy wynikającej z art. 42 § 4 k.p., z czego wyprowadzono zakaz dokonywania wykładni rozszerzającej i korzystania przez pracodawcę z tego uprawnienia w sposób naruszający prawem chronione interesy pracownika. Norma ta wyraźnie określa ustawowe gwarancje dla pracownika kierowanego do innej pracy, które z uwagi na szczególny charakter tej normy, nie mogą podlegać wykładni rozszerzającej. Z tego z kolei wynika, że pojęcie kwalifikacji z art. 42 § 4 k.p. musi

uwzględniać ściśle jego rozumienie, co przekreśla legalność jednostronnego powierzania pracownikowi wykwalifikowanemu (bez jego zgody) pracy niewymagającej żadnych kwalifikacji (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 8 maja 1997 r., I PKN 131/97, OSNAPiUS 1998 nr 6, poz. 178; z dnia 21 dnia 2008 r., II PK 171/07, OSNP 2009 nr 9-10, poz. 118). Pracą odpowiednią do kwalifikacji pracownika jest praca, która ich nie przekracza, ale też przy której te kwalifikacje znajdują zastosowanie, choć niekoniecznie w pełnym zakresie (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 5 lutego 1998 r., I PKN 515/97, OSNAPiUS 1999 nr 2, poz. 46). Z kolei w wyroku z dnia 4 października 2000 r., I PKN 61/00 (OSNAPiUS – wkładka 2001 nr 10, poz. 9) Sąd Najwyższy wyjaśnił, że pod pojęciem kwalifikacji, o jakich mowa w art. 42 § 4 k.p., należy rozumieć nie tylko przygotowanie zawodowe pracownika, jego formalne wykształcenie, zdobyte doświadczenie zawodowe i potrzebne umiejętności, ale także właściwości psychofizyczne, predyspozycje psychiczne oraz zdolność do wykonywania powierzonych czynności z punktu widzenia zdrowia fizycznego. Uwzględniając z jednej strony treść art. 42 § 4 k.p. i przyjęty w orzecznictwie Sądu Najwyższego kierunek wykładni tego przepisu, z drugiej strony wskazane we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wątpliwości, rozstrzygnięcie tych wątpliwości sprowadza się do zwykłej wykładni art. 42 § 4 k.p. i jej zastosowania w ustalonych w sprawie okolicznościach faktycznych. Tym samym wątpliwości te nie uzasadniają przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Jeżeli chodzi o twierdzenie skarżącej o oczywistej zasadności skargi kasacyjnej, to twierdzenie to nie zostało przez skarżącą wykazane. Odwołanie się do przesłanki oczywistej zasadności skargi kasacyjnej wymaga nie tylko powołania się na okoliczność, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, ale również wykazania, że przesłanka ta rzeczywiście zachodzi. Oznacza to, że skarżąca musi wskazać, w czym - w jej ocenie - wyraża się „oczywistość” zasadności skargi oraz podać argumenty wykazujące, że rzeczywiście skarga jest oczywiście uzasadniona. Sam zarzut naruszenia (nawet oczywistego) określonego przepisu (przepisów) nie prowadzi bowiem wprost do oceny, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Należy podkreślić, że o ile dla uwzględnienia skargi kasacyjnej wystarczy, że jej podstawa jest usprawiedliwiona, to dla jej przyjęcia do

rozpoznania konieczne jest wykazanie kwalifikowanej postaci naruszenia prawa materialnego lub procesowego polegającej na jego oczywistości, widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawnej. Dodać należy, że podstawy skargi kasacyjnej nie podlegają badaniu na etapie „przedsądu”, w związku z czym o tym, że skarga jest oczywiście uzasadniona nie może decydować przytoczenie norm prawnych wyłącznie w ramach kasacyjnej podstawy naruszenia przepisów postępowania (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 38/08, LEX nr 494134). Skarżąca, uzasadniając wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej, nie sprecyzowała przepisu (przepisów) postępowania, które jej zdaniem naruszył Sąd drugiej instancji przy rozpoznawaniu sprawy, które to naruszenie doprowadziło w oczywisty sposób do wydania wadliwego orzeczenia. Dodać przy tym trzeba, że Sąd Najwyższy uznaje, że z ustanowionego w art. 378 § 1 k.p.c. obowiązku rozpoznania sprawy w granicach apelacji nie wynika oczywiście konieczność osobnego omówienia przez sąd w uzasadnieniu wyroku każdego argumentu podniesionego w apelacji. Za wystarczające należy uznać odniesienie się do sformułowanych w apelacji zarzutów i wniosków w sposób wskazujący na to, że zostały one przez sąd drugiej instancji w całości rozważone przed wydaniem orzeczenia (por. np. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 24 lipca 2009 r., I PK 38/09, LEX nr 523541, z dnia 24 marca 2010 r., V CSK 296/09, M. Pr. Bank. 2012, nr 4, s. 19; z dnia 26 kwietnia 2012 r., III CSK 300/11, OSNC 2012 nr 12, poz. 144; z dnia 4 września 2014 r., II CSK 478/13, LEX nr 1545029; z dnia 4 września 2014 r., II CSK 478/13, LEX nr 1545029). Natomiast wyłączenie w art. 398³ § 3 k.p.c. z podstaw skargi kasacyjnej zarzutów dotyczących oceny dowodów pozbawia skarżącego możliwości powoływania się na zarzut naruszenia zasady swobodnej oceny dowodów przewidzianej w art. 233 § 1 k.p.c. Przepis art. 398³ § 3 k.p.c. wprawdzie nie wskazuje *expressis verbis* konkretnych przepisów, których naruszenie, w związku z ustalaniem faktów i przeprowadzaniem oceny dowodów, nie może być przedmiotem zarzutów wypełniających drugą podstawę kasacyjną, nie ulega jednak wątpliwości, że obejmuje on art. 233 k.p.c., bowiem właśnie ten przepis określa kryteria oceny wiarygodności i mocy dowodów (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 26 kwietnia 2006 r., V CSK 11/06, LEX nr 230204; z dnia 4 stycznia 2007 r., V CSK 364/06, LEX nr 238975; z dnia 5 września 2008 r., I UK

370/07, LEX nr 785533; z dnia 23 listopada 2005 r., III CSK 13/05, OSNC 2006 nr 4, poz. 76; z dnia 19 października 2010 r., II PK 96/10, LEX nr 687025; z dnia 24 listopada 2010 r., I UK 128/10, LEX nr 707405 oraz z dnia 24 listopada 2010 r., I PK 107/10, LEX nr 737366). Oznacza to, że spór o ocenę poszczególnych dowodów i ustalenie stanu faktycznego nie może być przenoszony do postępowania przed Sądem Najwyższym, który jest związany - zgodnie z art. 398¹³ § 2 - ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia (tak też Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 29 października 2008 r., IV CSK 228/08, LEX nr 475287).

Z tych powodów, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., orzekł jak w sentencji.

O kosztach wywołanych wniesieniem skargi kasacyjnej rozstrzygnięto na podstawie art. 98 § 1 i 3, k.p.c., art. 99 k.p.c. w związku z § 10 ust. 4 pkt 2 w związku z § 9 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r., w sprawie opłat za czynności radców prawnych (jednolity tekst: Dz.U. z 2018 r., poz. 265) oraz art. 108 § 1 k.p.c. - stosowanych w związku z art. 391 § 1 k.p.c. w związku z art. 398²¹ k.p.c.

as